

СИСТЕМА АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ У ГАЛУЗІ ЦИВІЛЬНОЇ АВІАЦІЇ

SYSTEM OF ADMINISTRATIVE EXEMPTION IN THE CIVIL AVIATION AREA

Москаленко С.І.,

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри менеджменту, економіки та права львівської академії
Національного авіаційного університету*

У статті досліджено питання системи адміністративних стягнень, що можуть накладатися в галузі цивільної авіації. Досліджено суб'єктивний склад вчинення адміністративних правопорушень.

Ключові слова: адміністративне правопорушення, адміністративні стягнення, суб'єкт адміністративного правопорушення, цивільна авіація.

В статье исследованы вопросы системы административных взысканий, которые могут накладываться в области гражданской авиации. Исследован субъективный состав совершения административных правонарушений.

Ключевые слова: административное правонарушение, административные взыскания, субъект административного правонарушения, гражданская авиация.

The article examines issues of the system of administrative penalties that may be imposed in the field of civil aviation. The subjective structure of committing administrative offenses is investigated.

Key words: administrative offense, administrative penalties, subject of administrative offense, civil aviation.

Постановка проблеми. Сьогодні недостатньо дослідженою є проблема накладення адміністративних стягнень у галузі цивільної авіації. Важливою складовою адміністративного провадження й вираженням інституту адміністративної відповідальності є накладення адміністративних стягнень на осіб, що порушили авіаційне законодавство. Необхідним є виокремити, які стягнення, інші превентивні заходи можуть вживатись за порушення авіаційного законодавства.

Стан опрацювання. Питання дослідження стягнень за адміністративні правопорушення, принципів їх накладення знайшли своє відображення у працях Н. Хорошак, О. Остапенка, І. Куян, Ю. Шемшученка та багатьох інших.

Метою статті є дослідити питання системи адміністративних стягнень, що можуть накладатися в галузі цивільної авіації.

Виклад основного матеріалу. Вчинення порушень авіаційного законодавства завжди пов'язане із джерелом підвищеної небезпеки – літальним апаратом. Скоєння цих правопорушень зумовлене порушенням визначених норм і вимог щодо забезпечення безпеки в авіації. Авіаційна діяльність завжди пов'язана з небезпекою та транспортом як джерелом підвищеної небезпеки. Аналіз вітчизняного законодавства привів до висновку, що визначальними поняттями для дослідження цієї групи правопорушень є поняття «ризик», «безпека», «небезпека».

Тобто в основі безпеки покладено поняття певного ризику, становлення небезпеки. В. Кочетков і Н. Шипова під категорією ризик розуміють можливість небезпеку втрат, що впливає зі специфіки тих чи інших явищ природи і видів діяльності людини [1, с. 3]. Тобто термін «ризик» означає факт настання певної події за певних обставин. Саме тому важливим є недопущення, максимальне відвернення цих

ризиків. Дійсне може бути досягнуто передусім завдяки превентивним засобам адміністративної діяльності та адміністративної відповідальності. Тому важливим є коло відносин, у яких можуть виникнути ці правопорушення. Аналіз вітчизняного авіаційного законодавства привів до висновку, що ці правопорушення можуть виникнути: 1) під час польоту, зокрема міжнародного; 2) у процесі аеропортової та наземної діяльності суб'єктів авіаційної діяльності; 3) у процесі взаємодії між суб'єктами авіаційної діяльності та іншими особами; 4) у процесі інформаційної діяльності.

До правопорушень, передбачених КУпАП, в галузі авіації відносять: склади проступків, передбачених ст. 113 КУпАП «Порушення правил міжнародних польотів», ст. 111 КУпАП «Порушення правил безпеки польотів», ст. 112 КУпАП «Порушення правил поведінки на повітряному судні», ст. 120 КУпАП «Порушення правил пожежної безпеки на залізничному, морському, річковому і повітряному транспорті». Отже, в окремих випадках мова може йти про наявність спеціального суб'єкта – авіаційного фахівця.

Для визначення адміністративних стягнень, що застосовуються в галузі цивільної авіації, необхідним є здійснення аналізу стягнень, передбачених КУпАП. Так, ст. 24 КУпАП виділено такі види адміністративних стягнень за вчинення адміністративних правопорушень, як: 1) попередження; 2) штраф; 2-1) штрафні бали; 3) оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; 4) конфіскація предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; грошей, одержаних внаслідок вчинення адміністративного правопорушення; 5) позбавлення спеціального права, наданого цьому

громадянинові (права керування транспортними засобами, права полювання); позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю; 5-1) громадські роботи; 6) виправні роботи; 7) адміністративний арешт; 8) арешт з утриманням на гауптвахті [1].

Законами України може бути передбачено адміністративне видворення за межі України іноземців і осіб без громадянства за вчинення адміністративних правопорушень, які грубо порушують правопорядок.

Окремо виділені стягнення у вигляді видворення за межі країни іноземців та осіб без громадянства. Відповідно до вимог КУпАП основним превентивним заходом, який може застосовуватися до громадян, що порушують вимоги авіаційного законодавства, є штраф. Метою штрафу є позбавлення правопорушника майнової вигоди, і за своїм змістом він має разовий характер [2]. Згідно зі ст. 27 КУпАП штраф є грошовим стягненням, що накладається на громадян, посадових та юридичних осіб за адміністративні правопорушення у випадках і розмірі, встановлених цим Кодексом та іншими законами України. Аналіз норм КУпАП приводить до висновку, що найбільший штраф, який може бути застосований до фізичних осіб як порушників авіаційного законодавства, є штраф до 500 неоподаткованих мінімумів доходів громадян (8500 гривень) згідно зі ст. 111 КУпАП за порушення правил безпеки польотів. Сьогодні застосування штрафу характерне для абсолютної більшості країн світу. Штраф застосовується як основний вид покарання. Більшість норм адміністративного законодавства передбачає саме цей вид покарання. На думку І. Куян, штраф, впливаючи на свідомість правопорушника, сприяє попередженню нових правопорушень як з боку правопорушника, так і інших осіб [3, с. 86]. Сьогодні спостерігається збільшення кількості авіаційних подій, зокрема і за участю безпілотних літальних апаратів. Наприклад, протягом 2013–2016 рр. до НБРЦА надійшли повідомлення про 1941 порушення порядку використання повітряного простору України. З них у 2013 р. – 35 порушень, у 2014 р. – 192, у 2015 р. – 34 та у 2016 р. – 106. Отож можна спостерігати збільшення кількості авіаційних подій. В інших сферах кількість авіаційних правопорушень також збільшується. Варто зазначити, що щороку більш ніж половина порушень відбувається з повітряними суднами, які невнесені в Державний реєстр цивільних повітряних суден. Такі польоти є неконтрольованими як з боку органів Об'єднаної цивільно-військової системи організації повітряного руху (ОЦВС), обслуговування повітряного руху (ОПР), так і Державіаслужби й несуть у собі високий ризик для безпеки польотів і національної безпеки України. Повітряні судна, що невнесені до Державного реєстру, зазвичай не мають гарантій льотної придатності та пілотуються особами, які не мають пілотських свідоцтв і не проходили льотну підготовку. Значна частина таких повітряних суден використовується для перевезення контрабанди. Наприклад, у 2016 р. суттєво (у 7 разів) збільшилась

кількість порушень, пов'язаних із несанкціонованим перетином державного кордону України. Крім того, користувачі повітряного простору, зокрема контроланти, почали активно використовувати безпілотні літальні апарати (БПЛА).

Отож для боротьби з порушеннями в галузі цивільної авіації необхідно розробити дієві заходи щодо попередження та недопущення зазначених правопорушень. Так, сьогодні альтернативою боротьби із правопорушеннями в галузі цивільної авіації є збільшення розміру штрафів. Необхідно зазначити, що нині частина адміністративних стягнень у вигляді штрафу залишається неадекватною скоєному правопорушенню. Тому штрафи за вчинення окремих повітряних правопорушень необхідно збільшити. Особливого державного контролю потребує авіаційна діяльність, оскільки вона має значний вплив на навколишнє середовище. Крім того, можна стверджувати про наявність адміністративних стягнень (санкцій) стосовно іноземців. Так, ст. 24 КУпАП визначено, що відповідно до законодавства України іноземців та осіб без громадянства може бути видворено за межі України в разі вчинення ними грубого порушення законодавства. Детально порядок видворення іноземців та осіб без громадянства визначений у Законі України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» від 4 лютого 1994 р. № 3929-ХІІ [4]. Відповідно до ст. 32 цього Закону іноземець та особа без громадянства, які вчинили адміністративне правопорушення, після виконання адміністративного стягнення може бути видворений за межі України. Рішення про видворення його за межі України після відбуття ним покарання чи виконання адміністративного стягнення приймається органом внутрішніх справ за місцем його перебування з повідомленням протягом 24 годин прокурора про підстави прийняття такого рішення. За рішенням органу внутрішніх справ видворення іноземця та особи без громадянства за межі України може супроводжуватися заборонаю подальшого в'їзду в Україну строком до п'яти років. Строки заборони подальшого в'їзду в Україну обчислюються із дня винесення такого рішення. Порядок виконання рішення про заборону подальшого в'їзду в Україну визначається законодавством України. Варто зазначити, що законодавство не містить вимог щодо кількості скоєних правопорушень. Отже, можна дійти висновку, що особа може бути видворена в разі грубого або систематичного порушення екологічнонебезпечного законодавства.

Аналіз авіаційного законодавства привів до висновку, що сьогодні у вітчизняному законодавстві є чисельні стягнення стосовно юридичних осіб. Так, повітряним кодексом України передбачено санкції у вигляді штрафу, що можуть бути накладені на юридичних осіб – суб'єктів авіаційної діяльності. Варто зазначити, що до таких адміністративних санкцій можна віднести позбавлення права займатися певною діяльністю, припинення (анулювання) дозволу, ліцензії та інші. Тобто загальною ознакою цих стягнень є спрямованість на обмеження (позбавлення)

права юридичних осіб. Отже, адміністративні стягнення у сфері авіаційної діяльності являють собою систему обмежень, санкцій стосовно фізичних та юридичних осіб, які призначаються відповідно до вимог КУпАП та інших законодавчих актів. Як правило, юридичні особи несуть підвищену відповідальність, як порівняти з фізичними [5]. Аналіз авіаційного законодавства привів до висновку, що переважна більшість обмежень стосовно діяльності суб'єктів авіаційної діяльності міститься в нормах підзаконних нормативних актів.

Отже, адміністративні стягнення в галузі цивільної авіації являють собою низку санкцій адміністративно-правового характеру, які обмежують діяльність юридичних і фізичних осіб із метою недопущення правопорушень і мають, як правило, превентивний характер.

Висновки. Адміністративні стягнення в галузі цивільної авіації являють собою низку санкцій адміністративно-правового характеру, що обмежують

діяльність юридичних і фізичних осіб із метою недопущення правопорушень і мають, як правило, превентивний характер.

Основним превентивним заходом, що може застосовуватися до громадян, які порушують вимоги авіаційного законодавства, є штраф. В окремих випадках можуть бути застосовані превентивні заходи до іноземців та осіб без громадянства у вигляді видворення за межі країни іноземців та осіб без громадянства.

Проаналізувавши авіаційне законодавство, можна дійти висновку, що сьогодні у вітчизняному законодавстві є чисельні стягнення стосовно юридичних осіб. Так, повітряним кодексом України передбачено санкції у вигляді штрафу, що можуть бути накладені на юридичних осіб – суб'єктів авіаційної діяльності. Варто зазначити, що до таких адміністративних санкцій можна віднести позбавлення права займатися певною діяльністю, припинення (анулювання) дозволу, ліцензії та інші.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кочетков В.Н., Шипова Н.А. Экономический риск и методы его измерения: учеб. пособие. К.: Европейский университет финансов, информационных систем, менеджмента и бизнеса, 2000. 68 с.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення. Кодекс від 7 грудня 1984 р. № 8073-Х. Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР). 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122.
3. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 4 лютого 1994 р. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 23. Ст. 161.
4. Куян І.С. Адміністративна відповідальність за екологічні правопорушення: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. К., 2001. 208 с.
5. Повітряний кодекс України. Верховна Рада України; Кодекс України. Закон від 4 травня 1993 р. № 3167-ХІІ. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1993. N 25. Ст. 274.